

«Όπως βλέπεις μία μαύρη φωτογραφία, έτσι είναι η φυλακή»

Ν.Λ., πρώην κρατούμενος

Επιμέλεια:

Ελένη Τσουνάκου-Ρουσιά, ΜΔΕ Ποινικών Επιστημών

Ο Ν. έχει περάσει επτά χρόνια από τη ζωή του στη φυλακή. Κρατούμενος από τα 20, με πολυετή καταδίκη για μη βίαιο έγκλημα, αφηγείται στο *“The Art of Crime”* την εμπειρία του από τα ελληνικά καταστήματα κράτησης, με αφετηρία τις φυλακές ανηλίκων. Μιλά για το πώς ο ίδιος διαχειρίστηκε τον προγραμματισμό της ζοφερής καθημερινότητας στη φυλακή, αμφισβητεί το όφελος που απορρέει για την κοινωνία από την επιβολή μεγάλων ποινών ιδίως σε νέους ανθρώπους και θέτει ως βασική προϋπόθεση για τη μη υποτροπή την ουσιαστική στήριξη των αποφυλακισμένων.

Έχω περάσει επτά χρόνια στη φυλακή: πρώτα ανηλίκων, μετά κλειστή, μετά αγροτική. Τα 21 τα έκλεισα στη φυλακή. Δεν είχα μείνει καθόλου καιρό στην Ελλάδα πριν μπω στη φυλακή, οπότε εδώ δεν είχα κανέναν. Ούτε φίλους είχα, ούτε γλώσσα ήξερα, ούτε την κουλτούρα, τίποτα. Και να είμαι και μέσα, ήτανε πολύ δύσκολο. Τους πρώτους έξι μήνες νόμιζα ότι θα γίνει το δικαστήριο και θα βγω.

Στην αρχή ήταν δύσκολο, μετά ο άνθρωπος όλα τα συνηθίζει. Κι αν δεν σκέφτεσαι να βγεις και καθημερινά κάνεις πράγματα που είσαι συνηθισμένος, οι μέρες, τα χρόνια περνάνε πιο εύκολα. Αν όμως σκέφτεσαι κάθε μέρα ότι, ας πούμε τον Ιούλιο βγαίνω ή σε έναν μήνα βγαίνω, τότε βασανίζεις τον εαυτό σου. Αν έχεις πορεία μπροστά και πολλά χρόνια, είσαι πιο ήρεμος, πιο οργανωμένος και, εντάξει, αναλόγως και τι άνθρωπος είσαι. Εγώ ήμουνα έτσι. Στη φυλακή είναι πιο εύκολο να έχεις ένα πρόγραμμα. Τον πρώτο ενάμιση χρόνο ήτανε για μένα δύσκολο, μετά όμως μπήκα σε πρόγραμμα: το πρωί σηκωνόμουνα, πήγαινα για δουλειά, μετά γυμναστική, μετά κοιμόμουνα. Όλα είχανε ρολόι.

Απλά η φυλακή είναι ένα πράγμα που βλέπεις τον ίδιο κόσμο, τις ίδιες ιστορίες καθημερινά. Όπως βλέπεις μια μαύρη φωτογραφία, έτσι είναι η φυλακή. Δηλαδή δεν έχει χρώμα εκεί μέσα, είναι τσιμέντο, είναι γκρι χρώμα παντού. Έχεις ένα περιθώριο να είσαι με τον εαυτό σου, μόνος σου και να σκέφτεσαι και η πολλή σκέψη μέσα στη φυλακή καμιά φορά σε κουράζει. Γιατί όταν απαντάς μία ερώτηση, μετά ανοίγει δεύτερη ερώτηση και πηγαίνεις και κουράζεσαι.

Τελικά δεν βρίσκεις άκρη. Προσπαθείς να μην σκέφτεσαι, να κάνεις γυμναστική, να δουλεύεις πολύ, να κουράζεσαι και να πέφτεις να κοιμηθείς.

Επισκεπτήρια δεν είχα. Για μένα, τώρα που το σκέφτομαι, είναι καλύτερα που δεν είχα κανέναν. Άλλος μπορεί να το κοιτάξει αλλιώς, και να πει «πολύ κακό πράγμα που δεν έχεις κανέναν». Αλλά αυτό το πράγμα έβλεπα: ότι κάποιος έμπαινε, έβλεπε το παιδί του και δεν μπορούσε να το αγκαλιάσει, να είναι μαζί του ή λέγανε ότι «τελειώνει ο χρόνος και πρέπει να μπεις». Έμπαινε μέσα πάλι και η οικογένεια έφευγε κι αυτό ήταν πολύ δύσκολο, σαν να έμπαινε πάλι φυλακή.

Τη μέρα του εφετείου είχα γενέθλια. Πάω εφετείο, έχω γενέθλια και ακούω ότι μου αφήσανε την ίδια ποινή. Και γιατί; Τι είπε ο δικαστής; Είπε ότι «δεν σου μετράμε ότι ήσουν μικρός, επειδή έκανες μεγάλο έγκλημα», λέει, «κι αν δεν σε τιμωρήσουμε τώρα μπορεί να βγεις έξω, να κάνεις χειρότερα». Εγώ δεν συμφωνώ με αυτό, ότι με πολλά χρόνια ο άνθρωπος γίνεται καλύτερος. Αυτό το πράγμα με τη μεγάλη ποινή δεν ισχύει. Από πάντοτε υπήρχε έγκλημα και θα υπάρχει, νομίζω. Απλά δεν είναι λύση να βάλεις ανθρώπους είκοσι, τριάντα χρόνια μέσα στη φυλακή να σαπίσουν εκεί. Γιατί μετά από αυτά τα χρόνια κάποιοι μερικοί πάλι θα βγούνε έξω. Και όταν θα βγούνε έξω αυτοί θα είναι ακόμα χειρότεροι προς την κοινωνία, βίαιοι και θα προσπαθήσουνε με κάποιο τρόπο να πάρουνε εκδίκηση. Αυτό το πιστεύω. Γι' αυτόν τον λόγο κι εμείς, η κοινωνία, όλοι οι άνθρωποι πρέπει να σκεφτούμε αυτό που έκανε αυτός ο άνθρωπος, γιατί το έκανε.

Αυτοί που σκέφτονται ότι μία μεγάλη ποινή θα κάνει καλύτερο έναν που έχει μικρή ηλικία είναι λάθος. Υπάρχει πολλή πιθανότητα να μάθει όχι καλά πράγματα από μεγάλους που είναι ήδη μέσα, που έχουν ξαναμπεί-ξαναβγεί. Είναι μικρός, δεν ξέρει τη ζωή, βλέπει τους μεγάλους και νομίζει ότι αυτό είναι το σωστό γιατί δεν έχει το καλό παράδειγμα. Και σιγά σιγά καταντά να είναι κάτω. Από τα παιδιά στην ηλικία μου που ήμασταν μαζί στην πρώτη φυλακή τα περισσότερα έχουνε πεθάνει. Και έξω από τη φυλακή και μέσα, άλλος με πρέζα, άλλος έπεσε από το μπαλκόνι. Τρεις τέσσερις έχουν μείνει μέσα στη φυλακή και δυο τρεις βγήκαμε. Δηλαδή πολλοί αφήσανε τη ζωή εκεί ή βγήκανε μισοί άνθρωποι, ζούνε με φάρμακα ή με πολλές ασθένειες. Κι εγώ άνετα μπορούσα να αφήσω εκεί τη ζωή. Τώρα που το σκέφτομαι, δεν ξέρω, τυχερός είμαι; Ειδικά με τα ανήλικα γίνονται τραγικά πράγματα. Τα περισσότερα κάποιο ίδρυμα, κάποιος μεγάλος τα κακοποίησε. Ένα τέτοιο παιδί όσο μεγαλώνει και γίνεται δυνατό, τόσο βίαιο γίνεται απέναντι στην κοινωνία. Δηλαδή είναι μπούμερανγκ, το κακό μεγαλώνει και μας γυρνάει πίσω. Και τώρα ερώτηση: ποιος φταίει για όλα αυτά; Όταν ένα παιδί δεν έχει σωστή φροντίδα και γίνεται όλο αυτό, το κακοποιούνε, και αυτό μετά κακοποιεί άλλους; Εγώ νομίζω ότι εμείς οι άνθρωποι, όταν γίνεται κάποιο βίαιο έγκλημα ή κάτι τέτοιο, κάπου φταίμε κι εμείς όλοι μας, η κοινωνία.

Πολλά πράγματα μου έμαθε η φυλακή, δηλαδή μου έμαθε να περιμένω, να μπορώ να δουλεύω με κόσμο, με διαφορετικά κεφάλια. Τη γλώσσα την έμαθα μόνος μου στη δουλειά. Με βάλανε μαγειρείο, γιατί εκεί έπαιρναν μονάχα εκείνους που είχανε μεγάλη ποινή. Στο μαγειρείο ήτανε όλοι Έλληνες, κάθε μέρα άκουγα που μιλάγανε και άρχισα να μαθαίνω τη γλώσσα και να μαθαίνω να μαγειρεύω. Γιατί είχα βαρεθεί, ήθελα να ασχολούμαι με κάτι, ήθελα να κάνω κάτι. Όταν πήγα στο μαγειρείο δεν ήξερα να καθαρίζω πατάτες και μετά με τα χρόνια έφτασα να γίνω μάγειρας, αρχιμάγειρας. Αν δεν ήξερα ελληνικά δεν θα μπορούσα να πάρω ούτε άδεια, ούτε να πάω αγροτική. Γιατί έβλεπα κόσμο που ήτανε χρόνια μέσα, δεν ξέρανε ελληνικά και ό,τι δικαιώματα είχανε ούτε ξέρανε, ούτε είχαν ασχοληθεί. Όταν δεν ξέρεις τη γλώσσα είσαι σαν μικρό παιδί, όποιος θέλει να σε κοροϊδέψει σε κοροϊδεύει.

Για να πάρω άδεια, πριν βγω εντελώς, ήρθε η αδερφή μου και με πήρε από τη φυλακή. Μόλις έκατσα στο ταξί, να σου πω την αλήθεια, ξέχασα που είχα μέσα πέντε χρόνια. Που είχα κάτσει πέντε χρόνια μέσα, που νόμιζα ότι ποτέ δεν θα ξεχάσω, μόλις έκατσα στο ταξί και έφυγα λίγο μακριά από τη φυλακή, τα ξέχασα. Δεν ξέρω γιατί. Μπορεί οι άνθρωποι έτσι να είμαστε φτιαγμένοι. Αν κοιτάς μπροστά είναι μακρινός δρόμος, αν κοιτάς πίσω είναι λίγος. Η αδερφή μου ήρθε από άλλη χώρα. Ήρθε να με πάρει να βγω για άδεια, γιατί δεν είχα κανέναν συγγενή εδώ και μου ζητάγανε να έχω συγγενείς για να πάρω την άδεια.

Τώρα που αποφυλακίστηκα νιώθω σαν να μην ήμουν εγώ, κάποιος άλλος. Που βγήκα έξω, τους πρώτους τρεις τέσσερις μήνες δεν μου άρεσε. Ήταν φασαρία, βαβούρα, πολύς κόσμος. Χανόμουνα, δεν είχα συνηθίσει. Μετά σιγά σιγά μπήκα στην κοινωνία. Όταν δεν είσαι στη φυλακή, δεν μπορείς να σκέφτεσαι και να ξέρεις τι γίνεται εκεί. Μην πω ότι «εγώ το καταλαβαίνω, εγώ το ξέρω», δεν μπορώ να το πω αυτό. Τώρα, επειδή δεν είμαι εκεί, δεν το ξέρω τι γίνεται. Αν είναι τέτοιες οι συνθήκες που ήτανε, είναι πολύ άσχημες για τον κόσμο μέσα. Υπήρξε περίοδος που άνθρωποι κοιμούνταν κάτω ή μέσα στον διάδρομο. Υπήρξε πρόβλημα με τα φάρμακα, άνθρωπος είχε καρκίνο και του δίνανε *deron*. Ήρθε ένα παιδί και είπε «παιδιά έχω *aids* και πάρτε αίμα» και πήρανε μετά από μήνες και για μήνες ήταν μαζί μας, χωρίς να παίρνει τα φάρμακά του, χωρίς τίποτα.

Για μένα κανένα πρακτικό θέμα δεν ρυθμίστηκε μέσα, για να το βρω έτοιμο έξω. Καθόλου, τίποτα. Αυτή τη στιγμή έχω ένα χαρτί που δίνω «παρών» και μόνο αυτό. Ούτε και αυτό το βοήθημα πήρα 720 ευρώ, δεν ξέρω πόσο είναι, για τρεις μήνες όλα μαζί. Δηλαδή, πόσο βγαίνει; 240 βγαίνει τον μήνα; Ούτε αυτό δεν πήρα. Δηλαδή βγήκα κοινωνία χωρίς τίποτα. Απλά κάτι έτυχε, ότι φίλος μου βγήκε πιο νωρίς, πήγε σε μια δουλειά κι εκεί θέλανε έναν βοηθό. Βγήκα Πέμπτη και Σαββάτο πήγα να δουλέψω.

Αμολάς έτσι έναν άνθρωπο που τον είχες μέσα για χρόνια. Εγώ όσο ήμουν φυλακή έχασα τον πατέρα και τον αδερφό μου, είναι μερικοί που τους πεθάνανε όλοι. Βγαίνει ο άλλος έξω και δεν έχει τίποτα, ούτε φίλους ούτε τίποτα. Έχει βγάλει δέκα χρόνια και βγαίνει έξω με 720 ευρώ για τρεις μήνες και με ένα ταμπό στη κοινωνία, που να πας κάπου και να μάθουν ότι ήσουνα φυλακή δεν θα σε πάρουν για δουλειά όσο καλός και να είσαι. Παντού θα έχεις πρόβλημα για αυτόν τον λόγο.

Γι' αυτό πρέπει να έχουμε μεγάλη στήριξη, όχι για μικρές ποινές, αλλά για αυτούς που έχουνε μεγάλη ποινή. Όταν ένας άνθρωπος εργάζεται χρόνια μέσα στη φυλακή, μπορεί να του πει το κράτος ότι σου δίνουμε κάποια ευρώ τον μήνα να δουλεύεις. Απλά αυτά τα λεφτά δεν θα τα πάρεις μέσα στη φυλακή μα όταν θα βγεις έξω κι αν πεθάνεις θα είναι στο κράτος. Εγώ δεν λέω να πληρώνεται κανονικά όπως έξω, αλλά να έχει ένα ποσό που να βγει έξω μετά από χρόνια και να πει «έχω τρία χιλιάρικα, τέσσερα χιλιάρικα μέχρι να κάνω κάτι, να βρω δουλειά και να ζήσω αξιοπρεπώς».

Άνθρωπος που έχει περάσει πολλά στη φυλακή πρέπει να έχει στήριγμα. Εγώ νομίζω ότι δεν υπάρχει κακός άνθρωπος. Δεν υπάρχει ούτε καλός άνθρωπος, είμαστε αυτό που είμαστε. Αν όμως θα έχει κάποιος στήριγμα, κάποιο βοήθημα, νομίζω ότι δεν θα κάνει ξανά έγκλημα. Όμως αν δεν έχει να φάει, αν δεν έχει να κοιμηθεί, τον αναγκάζει η κοινωνία πάλι να πάει κάτι να κάνει να ζήσει. Εκεί ξυπνάει το ζώο, πώς να σου πω, το ένστικτο.